

NÁMĚTY A DALŠÍ ZDROJE INFORMACÍ K UDÁLOSTEM Z ČESKÉ KRAJINY

1845 – zemědělství, pasení dobytka, získávání stavebního materiálu a topiva
1948 – zcelování pozemků, intenzifikace zemědělské výroby, meliorace
1990 – dopravní sítě, suburbanizace
2000 – sklady podél dopravních sítí, změny ve struktuře v souvislosti se vstupem do EU
2012 – zástavba, přesun do nížin a zázemí velkých sídel

Krajinu lze chápat jako zrcadlo, v němž se odrážejí nejvýznamnější lidské aktivity, přírodní disturbance a další procesy.

Důležité je mít na paměti, že současná podoba krajiny se utvářela po mnoho staletí.

Pokud se podíváme na hlavní trendy změn využití krajiny v Česku v období 1845–2010 dle dat LUCD databáze (viz graf níže), za nejdůležitější trendy je možno považovat pokles rozlohy zemědělské a orné půdy, pozvolný nárůst lesních ploch (29 % podíl v roce 1845 a 33,6 % v roce 2010) a dynamický růst ploch zastavěných a ostatních (tzn. plochy dopravní a další zpevněné plochy).

Zajímavý vývoj lze spatřit ve změnách rozlohy trvalých travních porostů, kdy po roce 1990 lze dokumentovat rychlý návrat travních porostů na zemědělskou půdu a tím i razantní růst rozlohy, který patří vůbec k nejrychlejšímu nárůstu v rámci EU.

www.ihned.cz, Přemysl Štych

Podrobné vyhodnocení – textová část

ČR je zemí s **vysokým podílem orné půdy** na celkové rozloze státu (38 %, 5. místo v EU27) a **poměrně vysokou lesnatostí** (33,7 %). Většinu území ČR tvoří, z hlediska typologie využití území, pro střední Evropu typická lesozemědělská a zemědělská krajina.

Zemědělská půda tvořila dle údajů ČÚZK¹ v roce 2012 celkem 4 224 tis. ha (tj. 53,6 % celkové rozlohy půdního fondu), nezemědělská půda 3 662 tis. ha. V rámci zemědělské půdy má nejvyšší podíl orná půda (70,9 %), na druhém místě jsou trvalé travní porosty (23,5 %), zbývajících 5,6 % tvoří chmelnice, vinice, ovocné sady a zahrady, viz [Graf 1](#).

Trendy změn využití území po roce 2000 jsou charakteristické postupným **úbytkem orné půdy a nárůstem trvalých travních porostů v rámci ZPF** a dále **postupným růstem zastavěných a ostatních ploch** (viz [Graf 2](#)). Tyto změny jsou důsledkem tzv. **extenzifikace** využití méně atraktivních a odlehlejších oblastí, kde dochází k snižování výměry orné půdy a zvyšování rozsahu trvalých travních porostů a lesních pozemků. Pro hlavní zemědělské oblasti a urbanizační centra je typické naopak **intenzifikované využití**, jehož důsledkem je zejména nárůst rozsahu zastavěných a ostatních ploch (viz [Graf 3](#)), případně i orné půdy na úkor

Trvalé travní porosty (TTP) se rozšířily v roce 2012 o 2 230 ha, tj. o 0,23 % (od roku 2000 o 3,2 %). Nové TTP vznikají zejména na bývalé orné půdě, celkem v roce 2012 takto přibýlo 4 192 ha TTP (zhruba čtvrtina této výměry v Jihočeském kraji). Tato hodnota převyšuje celkový nárůst rozsahu TTP, neboť některé TTP byly naopak rozorány a přeměněny na ornou půdu (741 ha) nebo využity jiným způsobem.

Rozsah zastavěných a ostatních ploch se meziročně v roce 2012 zvýšil o 2 204 ha (0,26 %), od roku 2000 o 26 366 ha (3,3 %). Rychlost nárůstu umělých ploch se po přechodném poklesu v roce 2011 opět zvýšila, zejména v důsledku realizace **dopravních staveb** (silnic, dálnic a další dopravní infrastruktury), rozsah zastavěného území výstavbou budov se zvýšil pouze o cca 100 ha. Zastavěné a ostatní plochy zaujímaly v roce 2012 cca 836,4 tis. ha, což představuje 10,6 % rozlohy území ČR.

Změny využití území, zejména v pražské a brněnské aglomeraci, v uplynulých letech ovlivňuje proces **suburbanizace**, ačkoliv v menší míře než v minulosti (viz [Obr. 1](#) a [Obr. 2](#)). Suburbanizace na některých místech způsobuje plošně významné, ale územně nekompaktní a neestetické rozšiřování zastavěného území s

ostatních environmentálně cennějších kategorií využití území. Zatímco první proces je z krajinně-ekologického hlediska spíše pozitivní, intenzifikace využití je jednoznačně negativní.

V roce 2012 ubylo transformací na jiné kategorie využití území celkem 8 912 ha (cca 0,3 % celkové výměry) **orné půdy**. Přibližně 47 % této výměry se přeměnilo v trvalé travní porosty (nejvíce v Jihočeském kraji a Moravskoslezském kraji), dalších zhruba 32 % z celkového úbytku orné půdy se přeměnilo na zastavěné a ostatní plochy. Nejvíce takto zabrané orné půdy bylo v Jihomoravském, Plzeňském a Ústeckém kraji (dohromady cca 1150 ha z celkem 2800 ha). Současně se fond orné půdy mírně rozšířil o 1 758 ha, a to z velké části přeměnou trvalých travních porostů (nejvíce Královéhradeckém a Pardubickém kraji) a ostatních ploch (v Ústeckém kraji). Následkem těchto změn se snížila celková bilance orné půdy meziročně o 7 154 ha, tj. o 0,24 %, od roku 2000 výměra orné půdy poklesla o 2,9 %.

negativními environmentálními, ekonomickými i sociálními dopady (tzv. urban sprawl) bez vazby na dostatečně dimenzovanou sociální i dopravní infrastrukturu. Jedním z nepříznivých dopadů suburbanizace je nárůst intenzity individuální automobilové dopravy (a negativních vlivů s tím souvisejících), a to zejména na hlavních komunikacích směřujících do center velkých měst.

Mezinárodní srovnání

Ve srovnání se zeměmi EU27 má ČR nadprůměrný podíl orné půdy na celkové ploše území a také vyšší lesnatost, která je však pouze přibližně poloviční ve srovnání s Finskem a Švédskem (viz [Graf 4](#)). Co se týče zastavěných a ostatních ploch, řadí se ČR spíše pod průměr, zejména v porovnání s Německem, Spojeným královstvím, Francií či Itálií, které se řadí mezi země s vysokým podílem zastavěných a ostatních ploch na celkové rozloze území (viz [Obr. 3](#)).

ISSaR

Bakalářská práce ke změnám v zemědělství po roce 1989

http://is.muni.cz/th/223170/prif_b/Zakladni_promeny_zemedelstvi_CR_po_vstupu_do_EU.txt

Analýza transformace zemědělství po roce 1990

http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/jancak/download/zemedelstvi_ceska.pdf

Vývoj krajiny v České republice

http://www.lowapol.cz/soubory/KR_kniha.pdf